

Stenen har sannolikt varit ristad av samme man som Sö 299 Huddinge kyrka. Härpå tyder runornas former, särskilt **r** och **ṛ**, skiljetecknet **:**, den karakteristiska, »darrhänta» ristningstekniken, bruket av **u**-runan i **pur**-, formen **uk**, i båda fallen utan följande skiljetecken.

304. Oxelby, Salems sn, Svartlösa hd.

Pl. 152.

Litteratur: R. Dybeck, Runa (fol.) 1 (1865), s. 29, 47; O. Hermelin, Svartlösa härad, s. 137, 143; S. Boije, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: Dybeck a. a. (pl. 11 n:r 10); Brate 1903.

I sin reseberättelse för 1867 (ATA) meddelar Dybeck följande om fyndet av Oxelby-stenen: »I en björkbacke uti Oxelby östra gärde, nära ett åkerdike, varsnades fem, såsom det syntes, nyuppbrutne stenar, alle med friska brott; och vid närmare påseende funnos de vara runristade. Med biträde af arbetsfolk, tillkalladt från gårdet, blefvo styckena inom två timmar behörigt ordnade, så att största delen af den enkla runslingan sammanhängde och ändarna af tre korsblad, jämnte framdelen af en under korset ristad djurbild, syntes. Men ännu fattades åtminstone ett stort stycke. Det syntes icke och ingen visste hvar det fanns. Rättaren C. G. Settergren uppgaf, på frågor af mig, att stenen för tre år sedan legat hel i åkern; att Settergren då, för att lättare kunna få honom derutur, sprängt stenen med ett skott midt uti, samt att styckena, hvilkas antal han icke räknat, derefter förts till närmaste gräsvall, der några blifvit lagda på ett stenrös; tilläggande Settergren upprepade gånger, att ingen ristning syntes ofvanpå stenen, medan han låg i åkern, och att sten till hvarjehanda behof plägade hemtas från röset, hvarför han trodde att det förkomna stycket blifvit bortfördt. De närvarande voro af samma tanke; men jag lät med järnstör undersöka närmaste ändan af åkern, och spettet nådde snart en stor sten, hvilken fanns vara runstenens, äfven spräckta, fotstycke, derå det återstående af slingan och djuret var ristadt; dock saknades en mängd skärfvor, der borrhålet varit.» Året därpå (1868) hade de hoplagda styckena blifvit spridda, och ett av dem söktes förgäves. 1869 funnos fem stycken i behåll; de övriga tre saknades. — Boije fann (1884) sju stycken med runor, dessutom tvenne stycken av foten, ett större och ett mindre, utan ristning. Vid Brates första besök 1900 funnos sammanlagt sex stycken; ett mittstycke med ett par runor och en del av korset var borta, likaså det mindre fotstycket. År 1902 restes stenen och styckena sammanfogades med cement. Den står nu vid östra sidan av utfartsvägen från Vällinge till landsvägen Stockholm-Södertälje, nedanför slutningen av en bergbacke. På andra sidan om Vällinge-vägen, mitt emot runstenen, utgick tidigare en väg till Oxelby, som ligger rakt i V; numera återstår blott en föga brukad gärdesväg. Platsen där stenen står rest befinner sig enligt Boije 30 steg från den ursprungliga fyndplatsen.¹

Höjd 1,62 m.; bredd nedtill 1,07 m., över korsets översta del 0,93 m. Ristningen är djup och tydlig.

Inskrift (det inom [] efter Dybeck och Boije):

× **kuti** × × **lit** × **raisa** + [**st**]ain + **pinsa** × **eftir** + **urukiu** + **sun** + **sin** +
 5 10 15 20 25 30 35

Guti let ræisa stæin þensa æftir Orøkiu, sun sinn.

»Gute lät resa denna sten efter Orökja, sin son.»

¹ Säkert är det denna sten som åsyftas, då i H. O. Indebetou, *Södermanlands minnen* (1877), s. 177 bland runstenar i Salem upptages en »vid Oxhagstorp v. om Bornsjön», nyupptäckt av R. Dybeck.

Till läsningen: Icke stungna äro 1 **k**, 6, 19 **i**, 30 **u**. Däremot tydligt stunget 23 **e**. »Efter $\times$ **kuti** $\times$ ser det ut som det vore en lucka i inskriften, liksom ett stycke hade fallit ur stenen, i det att stenens yta höjer sig till en afsats, hvars krön utgöres af en skarp kant, efter hvilken inskriften fortsättes i ett högre plan. Afståndet mellan skiljetecknet efter **kuti** och före **lit** är precis lika stort som mellan skiljetecknen före och efter **lit**; alltså har däremellan blott kunnat rymmas tre runor. Då ett namn här är otänkbart, emedan **lit** står i sing., och intet annat ord än på sin höjd ett tillnamn till **kuti** är möjligt och ett sådant icke synnerligen sannolikt, torde rätta förhållandet vara, att mellan dessa skiljetecken aldrig någonting stått ristadt på grund af den afsats, som här finnes i stenen» (Brate). Det nedre stycket, med $\times$ **kuti** $\times$ ligger ungefär 5 cm. lägre än det övre, med $\times$ **lit**. I 24 **f** saknas övre bst; den nedre är tydlig. — Dybeck: 18—22 **pinsi**. Dybeck har trott sig spåra runor på bandet mellan korsarmarna (på det nu för-lorade mittstycket), men enligt Boije hörde detta säkert till ornamentiken.

Mansnamnet *Guti* är icke ovanligt på vikingatidens runstenar. Det förekommer Ög 155, T 22 Strö (Vgl.), L 1202 Uppgränna (Smål.) samt i Uppland L 133 Bälunge, 160 Rörby, Bälunge sn, 242 Bräcksta, Tensta sn, 594 Ösbygarn, 690 och 691 Hummelsta, Löts sn, 707 och 708 Kungsby, Veckholms sn. Om *Orøkia* se Sö 205.

305. Söderby (nu Lindhov) l. Tumba, Botkyrka sn, Svartlösa hd.

Pl. 153, 154. Pl. 8: B 762.

Litteratur: B 762, L 989, 817 a (s. 292). — Ransakningarna 1667—84; brev från Fr. Schürer v. Waldheim till J. G. Liljegren ^{31/8} 1834 (ATA); J. H. Schröder, hs S 115 (i Uppsala Universitets Bibliotek), bl. 32 v; C. Säve, Nyfunna svenska runinskrifter (i: *Annaler for nordisk Oldkyndighed*, 1852), s. 223 f.; R. Dybeck, Svenska runurkunder 1 (1855), s. 18 n.; O. Hermelin, Svartlösa härad, s. 2, 67; H. Hildebrand, Skrivelse ^{25/11} 1872 (ATA); S. Boije, Anteckningar.

Äldre avbildningar: P. Törnevall (i *Peringskiölds Monumenta Sudermanniae* och B 762); Fr. Schürer v. Waldheim, teckning 1834 (ATA); R. C. G. Rudbeck, teckning (ATA); Säve a. a., tab. VIII (litografi efter teckning av Rudbeck); Hermelin a. a.; Boije, foto (ATA); R. Haglund, etsning (efter Boijes foto); Å. Melin, fotografier från flyttningen 1927 (ATA).

Enligt den äldsta uppgiften, i *Ransakningarna* 1667—84, hade runstenen sin plats »väster om Quarnegården Tumba, i Skogen på en högh Backe, hardt när Quarne Siön och är til Längden 2 ¹/₂, men til bredden Nedre wedh Jorden 2 alnar, och sedan kantig alt upføre, med Runeskriffter på båda sijdor». Det sista beror på något misstag; stenen är ristad endast på en sida. Peringskiöld uppger, i *Monumenta Sudermanniae*, platsen som »widh Tumboo qwarnar»; han förväxlar Tumba med Tumbo socken i Västerrekarne härad. Även i *Bautil* är stenen uppförd under Tumbo socken, »vid Qvarnen»; likaså hos Liljegren (L 989). Det är därför ej att undra på om den på 1800-talet kom att betraktas som nyfunnen. J. H. Schröder omtalar den i sina anteckningar om *Södermanlands fornminnen* på följande sätt: »Å skogen vid Tumba Pappersbruk, Tumba Malm kallad i orten, träffade jag en rätt vacker och ansenlig Runsten som i Bautil icke finnes upptagen Såsom vid obanad och föga nyttjad väg belägen å skogsmark är det ej underligt om den undgått Hadorphs och Peringskiölds uppmärksamhet.» Liljegren upptager den i sitt tillägg (s. 292): »på Tumba skog, vid vägen från Tumba till Lindhof», utan att anföra inskriften. Följande år (1934) har han av Schürer v. Waldheim fått närmare uppgifter, jämte en teckning av stenen. Denna säges stå i »Botkyrka Socken, Tumba Pappersbruk, ungefärligen 800 alnar från Brukets öfre grind, invid och till höger om vägen till Lindhof, samt öfverst på Sandstugubacken»; den ristade ytan var vänd mot NV. Säve upptager runstenen, efter meddelanden av frih. R. C. G. Rudbeck, bland »nyfunna svenska runinskrifter», som »hittills varit